

فرهنگنامه

حج

فرهنگ جامع الفبایی
تاریخ و جغرافیای
سکونت و مدینه

مطبعه انتشارات

- سرشناسه : تونه‌ای، مجتبی، ۱۳۴۹ -
 عنوان و نام پدیدآور : فرهنگنامه حج: فرهنگ جامع الفبایی تاریخ و جغرافیای
 مکه و مدینه/ مؤلف مجتبی تونه‌ای.
 مشخصات نشر : قم: چاپ، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری : ۱۱۲۰ ص.
 شابک : ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۵۵۶۹ - ۲۶ - ۱
 وضعیت فهرست نویسی : فیپا.
 موضوع : مکه-- تاریخ-- دایره‌المعارف‌ها
 موضوع : مدینه-- تاریخ-- دایره‌المعارف‌ها
 رده بندی کنگره : ۱۳۸۹ ت ۹ م ۷ / DS ۲۴۳
 رده بندی دیویی : ۹۵۳ / ۸
 شماره کتابشناسی ملی : ۲۲۷۰۷۸۶

فرهنگنامه حج

فرهنگ جامع الفبایی تاریخ و جغرافیای مکه و مدینه

مؤلف: مجتبی تونه‌ای

ناشر: انتشارات پیام

صفحه آرایشی: مصطفی جمالی

شمارگان: ۵۰۰۰

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۱

چاپ: مینایی

قیمت: ۲۶۰۰۰ تومان

دفتر فروش
 انتشارات مشهور

دفتر فروش قم: خیابان ارم/ پاساژ قدس/ طبقه پایین/ پلاک ۵/ تلفن: ۷۷۴۶۸۰۶ - ۷۷۴۷۴۶۲ - ۰۲۵۱

دفتر مرکزی: بلوار سمیه / کوچه ۲۶ / پلاک ۸ / واحد ۱ / تلفن: ۷۸۳۸۹۱۱ - ۷۸۳۱۶۴۶ - ۰۲۵۱

دفتر فروش اصفهان: خ سجاد/ مرکز فرهنگی گلستان شهدای اصفهان/ همراه: ۰۹۱۳۳۱۵۱۵۵۱

فهرست

۶۲	ابراهیم فرزند پیامبر ﷺ	۴۱	مقدمه
۶۴	ابرّه		
۶۵	أبطح		
۶۶	ابن ابی العوجا	۴۳	آبار النبی ﷺ
۶۷	ابن تیمیه	۴۳	آبار علی علیه السلام
۶۹	ابویوب انصاری	۴۳	آتش سوزی مسجد النبی
۷۰	أبواء	۴۴	آثار حج
۷۱	ابوجعفر منصور عباسی	۴۲	آداب زیارت
۷۱	ابوجهل	۴۸	آداب سفر حج
۷۳	ابو بکر بن حذیفه	۵۱	آرامگاه آمنه بنت وهب
۷۳	ابوجان	۵۱	آرامگاه ابوذر
۷۴	ابوذر	۵۱	آرزوی حج
۷۶	ابوسعید خدری	۵۳	آطام
۷۶	ابوسفیان	۵۳	آغاز کعبه
۷۷	ابوطالب	۵۴	آغاوات
۷۹	ابوطالب یزدی	۵۴	آفتاب پرستی در مکه
۷۹	ابوطلحه انصاری	۵۵	آل سعود
۸۰	ابوعامر راهب	۵۵	آمنه
۸۰	أبو قیس	۵۶	آمین گفتن
۸۱	ابو لبابه	۵۷	آیات بینات
۸۱	ابولهب	۵۷	آیات حج
۸۲	ایبار علی	۵۹	ابابیل
۸۲	ابی عنبه	۵۹	أباطع
۸۲	ابی موسی	۵۹	ابراهیم علیه السلام

الف

۱۰۳	استطاعت زمانی	۸۲	اتمام حج
۱۰۳	استطاعت طریقی	۸۳	اثیره
۱۰۳	استطاعت مالی	۸۳	اثر ب
۱۰۳	استلام حجر	۸۳	آجداد پیامبر ﷺ
۱۰۴	اسحاق	۸۵	آجیاد
۱۰۵	إسْدال	۸۵	احتباء
۱۰۵	اسماعیل علیّه السلام	۸۶	أحجار الزّیت
۱۰۶	اسماعیل بن جعفر الصادق علیّه السلام	۸۶	أحجار المیراء
۱۰۸	أسواف	۸۶	أُخذ
۱۰۸	اسود	۸۶	احرام
۱۰۸	إشعار	۹۰	إحرامی
۱۰۹	أشواط	۹۱	احکام حرم
۱۰۹	اصحاب پیامبر	۹۳	اختشبان
۱۱۱	اصحاب صفّه	۹۳	أدنی الجِلّ
۱۱۳	اصحاب عقبه	۹۴	أذاخِر
۱۱۴	اصحاب فیل	۹۴	اذان اهل سنت
۱۱۶	اصحاب مُعلّقات	۹۴	اذان پیامبر ﷺ
۱۱۶	اصاف الاسلام	۹۷	إذخِر
۱۱۶	إضاءة ابن عقیل	۹۸	أراق المولد
۱۱۶	إضاءة لبن	۹۸	أراک
۱۱۶	أضحی	۹۸	أرض الله
۱۱۶	أضحیه	۹۸	أرض الهجرة
۱۱۶	إضطیاع	۹۸	ارکان حج
۱۱۷	أطلحل	۹۸	ارکان عمره
۱۱۷	اطرست	۹۹	ارکان کعبه
۱۱۷	اعتکاف در مسجد الحرام	۹۹	أزلام
۱۱۷	اعتکاف در مسجد النبی	۹۹	اساف و نائله
۱۱۷	اعراب اسماعیلی	۱۰۰	استشفاء
۱۱۸	اعراب بائده	۱۰۰	استطاعت
۱۱۸	اعراب عدنانی	۱۰۲	استطاعت بدنی
۱۱۸	اعراب قحطانی	۱۰۲	استطاعت بذلی
۱۱۸	اعراب یمانی	۱۰۲	استطاعت جعلی

۱۳۸	آم کوئی	۱۱۸	اعلام حرم
۱۳۸	امنیت در حرم	۱۱۸	آعنه
۱۳۹	آم هانی	۱۱۸	اعواف
۱۴۰	امیر الحاج	۱۱۸	آغوات
۱۴۵	امین	۱۱۸	افاضه
۱۴۵	آمینہ	۱۱۸	اقامت در مکه
۱۴۵	انصاب	۱۲۰	اقسام حج
۱۴۶	انصار	۱۲۰	اکالة البلدان
۱۴۶	آنقاب	۱۲۰	اکالة القرى
۱۴۶	اودیه المدینہ	۱۲۱	آکمہ
۱۴۶	اوس و خزرج	۱۲۱	أم
۱۴۸	اوطاس	۱۲۱	امارت حج
۱۴۸	اولین امیر الحاج	۱۲۱	أم الارضین
۱۴۸	اولین پوشش کعبہ	۱۲۱	أم البنین
۱۴۹	اولین کاتب وحی	۱۲۴	أم الدود
۱۴۹	اولین مدفون بقیع	۱۲۴	أم الصفا
۱۴۹	اولین نماز	۱۲۴	أم القرى
۱۵۱	اولین نماز جمعه مدینہ	۱۲۵	امامان بقیع علیہ السلام
۱۵۱	او و خدیج رس طرمر	۱۲۷	ام جعلان
۱۵۲	اهل آفاق	۱۲۷	أم حبیبہ
۱۵۲	اهل التلیہ	۱۳۱	ام حردان
۱۵۲	اهل الحاضرہ	۱۳۱	أم راحم
۱۵۲	اهل الله	۱۳۱	أم رَحْم
۱۵۲	اهل بیت	۱۳۲	أم رحمان
۱۵۴	آهل حَرَم	۱۳۲	أم رحمه
۱۵۴	اهل حرمین	۱۳۲	أم روح
۱۵۴	اهل حل	۱۳۲	أم رَحْم
۱۵۴	اهل صفہ	۱۳۲	أم سلمہ
۱۵۴	اهل کتاب	۱۳۵	أم صبح
۱۵۶	اهل مَدَر	۱۳۵	أم صُح
۱۵۷	اهل مکه	۱۳۵	أم عمارہ
۱۵۷	اهل وَبَر	۱۳۶	ام کلثوم دختر پیامبر ﷺ

۱۶۳	باب الزیاده	۱۵۷	اهلیه
۱۶۳	باب السّده	۱۵۷	ایام تشریق
۱۶۳	باب السلام	۱۵۸	ایام معدودات
۱۶۳	باب السلیمانیه	۱۵۸	ایام معلومات
۱۶۳	باب السُّوق	۱۵۹	ایام نحر
۱۶۳	باب السویقه	۱۵۹	آیسار
۱۶۳	باب الشامی	۱۵۹	ایمان
۱۶۳	باب الصدقات	۱۵۹	ایوان داود پاشا
۱۶۳	باب الصّفا	۱۵۹	أنا
۱۶۳	باب العتیق		
۱۶۳	باب العجله		
۱۶۴	باب العُمره	۱۶۰	باب آل محمد
۱۶۴	باب العنبریه	۱۶۰	باب ابراهیم
۱۶۴	باب العوالی	۱۶۰	باب اجیاد صغیر
۱۶۴	باب الفرج	۱۶۰	باب الباسطیه
۱۶۴	باب القیاء	۱۶۰	باب البطحاء
۱۶۴	باب القطبی	۱۶۰	باب البقالیه
۱۶۴	باب الکعبه	۱۶۰	باب البقیع
۱۶۶	باب الکرّمه	۱۶۱	باب التّوسّل
۱۶۶	باب المجنّ	۱۶۱	باب الجاهدیه
۱۶۷	باب المحکمه	۱۶۱	باب الجبل
۱۶۷	باب المصری	۱۶۱	باب الجمعه
۱۶۷	باب النبی	۱۶۱	باب الحرم
۱۶۷	باب النّساء	۱۶۱	باب الحریرین
۱۶۷	باب النعوش	۱۶۱	باب الحزوره
۱۶۷	باب أم هانی	۱۶۱	باب الحمام
۱۶۷	باب بازان	۱۶۱	باب الحمیدی
۱۶۷	باب بنی الشمس	۱۶۱	باب الحنّاطین
۱۶۷	باب بنی سفیان	۱۶۲	باب الخلفیین
۱۶۷	باب بنی شیه	۱۶۲	باب الدّریه
۱۶۸	باب بنی عائذ	۱۶۲	باب الرحمه
۱۶۸	باب بنی مخزوم	۱۶۲	باب الرسول

﴿ ب ﴾

بازار بدر	۱۷۵	باب بنی هاشم	۱۶۸
بازار جدیره	۱۷۵	باب تحجد	۱۶۸
بازار عطاران	۱۷۵	باب توبه	۱۶۸
بازار عکاظ	۱۷۵	باب جبرئیل	۱۶۹
بازسازی کعبه	۱۷۵	باب جبر	۱۶۹
باسته	۱۷۹	باب جنائز	۱۶۹
باشه	۱۷۹	باب حجره طاهره	۱۶۹
باغ فدک	۱۷۹	باب ریطه	۱۶۹
بت پرستی در مکه	۱۷۹	باب صبری پاشا	۱۶۹
بحر	۱۸۱	باب عاتکه	۱۷۰
بحره	۱۸۱	باب عثمان	۱۷۰
بحیره	۱۸۱	باب علی	۱۷۰
بدر	۱۸۱	باب فاطمه	۱۷۰
بدن	۱۸۲	باب قبله	۱۷۰
بدر	۱۸۲	باب مدرسه الزمامیه	۱۷۰
برائت از مشرکان	۱۸۲	باب مدرسه داودیه	۱۷۰
برطله	۱۸۵	باب مدرسه سلطان	۱۷۰
بقع	۱۸۶	باب مدرسه شریف عجلان	۱۷۰
بر	۱۸۶	باب مدرسه شریف غالب	۱۷۰
برود	۱۸۶	باب مروان	۱۷۰
بره	۱۸۶	باب ملک عبدالعزيز	۱۷۰
برید البعث	۱۸۶	باب نعله	۱۷۰
بساسه	۱۸۶	باب وفود	۱۷۱
بساق	۱۸۶	باب های مسجد الحرام	۱۷۱
بست	۱۸۶	باب های مسجد النبی	۱۷۱
بشری	۱۸۷	بادی	۱۷۱
بطحا	۱۸۷	بادیه السماوة	۱۷۱
بطحیا	۱۸۷	بادیه الشام	۱۷۱
بطن عقیق	۱۸۷	بارگاه امامان بقیع	۱۷۱
بطن محسر	۱۸۷	بارگاه قبور بقیع	۱۷۴
بطن مکه	۱۸۷	بارة	۱۷۴
بطن وچ	۱۸۸	بازار ابوسفیان	۱۷۴

بیت ابی التّبی ۲۰۷	بعثه ۱۸۸
بیت اسماعیل ۲۰۷	بقیع ۱۸۸
بیت الحرم ۲۰۷	بقیع العمات ۱۹۱
بیت الاحزان ۲۰۸	بقیع العمّه ۱۹۱
بیت الارقم ۲۰۹	بقیع الغرقد ۱۹۲
بیت الاسلام ۲۰۹	بقیع خَیل ۱۹۲
بیت الحرم ۲۰۹	بقیع در سیره ۱۹۲
بیت الحَزَن ۲۱۰	بقیع مصلّی ۱۹۷
بیت الدّعا ۲۱۰	بکّار ۱۹۷
بیتُ الرسول ۲۱۰	بکّه ۱۹۷
بیت الصلوه ۲۱۰	بلاد العَرَب ۱۹۹
بیت الضُّراح ۲۱۰	بَلَاط ۱۹۹
بیت العتیق ۲۱۰	بَلَاطَةُ حمراء ۱۹۹
بیت العروس ۲۱۱	بلال حبشی ۱۹۹
بیت الله ۲۱۱	بَلَد ۲۰۰
بیت الله الحرم ۲۱۱	بلد الامین ۲۰۱
بیتُ الْمُحَرَّم ۲۱۱	بلدُ الحرم ۲۰۱
بیت العمور ۲۱۱	بلد الله ۲۰۲
بیت العُدس ۲۱۳	بَلَد المَرْزُوقَه ۲۰۲
بیتوته ۲۱۴	بَلَد المساجد ۲۰۲
بیداء ۲۱۴	بَلَد النَّذر ۲۰۲
بیرق زنون ۲۱۵	بَلَد الیسار ۲۰۳
بیعت رضوان ۲۱۶	بَلَد رسول الله ۲۰۳
بیعت صغری ۲۱۶	بَلَدَة ۲۰۳
بیعة النساء ۲۱۶	بنو قریظه ۲۰۳
بین الاحرامین ۲۱۶	بنو قِیْثَع ۲۰۴
بین الحرمین ۲۱۶	بنو نضیر ۲۰۵
بَیْنَه ۲۱۶	بنی شیبّه ۲۰۵
	بنی هاشم ۲۰۶
	بورگ گترم ۲۰۷
	بَهره ۲۰۷
	بیت ۲۰۷

﴿ پ ﴾

پاداش طواف ۲۱۷
پرچم اسلام ۲۱۹

۲۵۱	تشرّف در حج	۲۲۰	پرده کعبه
۲۵۴	تشریع حج	۲۲۵	پرده مقام ابراهیم
۲۵۵	تشریق	۲۲۶	پلاس
۲۵۵	تشویق به حج	۲۲۶	پل جَمَرَات
۲۵۶	تصدیه	۲۲۷	پوشش داخل کعبه
۲۵۶	تضحیه	۲۲۷	پوشش قبر پیامبر ﷺ
۲۵۶	تظلیل	۲۲۷	پوشش کعبه
۲۵۷	تعمیر مقام ابراهیم	۲۲۷	پیاده به سوی حج
۲۵۸	تغطية الرأس	۲۲۷	پیدایش زمزم
۲۵۸	تغییر قبله	۲۲۸	پیمان حلف الفضول
۲۶۰	تُفّاحه	۲۲۸	پیمان عقبه
۲۶۰	تَفَث		
۲۶۰	تقصیر		
۲۶۱	تقلید	۲۳۲	تاج
۲۶۱	تقلیم	۲۳۲	تار عنکبوت
۲۶۲	تقیّه	۲۳۲	تارک الحج
۲۶۵	تکبیرات	۲۳۰	تاریخ حج
۲۶۵	تکبّر	۲۳۹	تاریخ هجری
۲۶۶	تُکَمّم	۲۳۹	تأبّط
۲۶۶	تَلّید	۲۴۰	تأزیر
۲۶۷	تلبیه	۲۴۰	تبرک به زمزم
۲۷۰	تَلّ سَرخ	۲۴۰	تبرک جُستن
۲۷۰	تل قرین	۲۴۳	تُبّع
۲۷۰	تلویث	۲۴۵	تبعیدگاه ابوذّر
۲۷۰	تمام الحج	۲۴۵	تثویب
۲۷۰	تمتّع	۲۴۵	تجریّد
۲۷۰	تندّد	۲۴۵	تجلیل
۲۷۰	تندر	۲۴۵	تجمیر
۲۷۰	تنعیم	۲۴۵	تخریف در حج
۲۷۱	توحید عبادی	۲۴۷	تخریب بقیع
۲۷۲	توسعه مسجد الحرام	۲۴۸	ترک حج
۲۷۶	توسعه مسجد النبی	۲۵۰	ترویّه

توسّل	۲۸۳	جاسوم	۲۹۶
تَوْشَح	۲۸۵	جامع ابراهيم	۲۹۶
تِهَامَة	۲۸۵	جامع خيف	۲۹۶
تَهْمَت به شيعه	۲۸۵	جامع مدينه	۲۹۶
تين	۲۹۰	جامعه	۲۹۶

ث

ثُبَيْر	۲۹۱	جايزه	۲۹۶
ثبیر الاثبیره	۲۹۱	جَبَّار	۲۹۷
ثبیر الاعرج	۲۹۱	جَبَّارَه	۲۹۷
ثبیر الحَضْرَاء	۲۹۱	جبرئیل	۲۹۷
ثبیر الزّنج	۲۹۲	جَبَل الاسلام	۲۹۸
ثبیر النّصع	۲۹۲	جبل آلال	۲۹۸
ثبیر غیناء	۲۹۲	جَبَل الامین	۲۹۸
ثَجّ	۲۹۲	جبل الدّعاء	۲۹۸
ثَنِيَّة الْبَيْضَاء	۲۹۲	جبل الرّحمة	۲۹۸
ثَنِيَّة الْحَضِيَاء	۲۹۲	جبل القرآن	۲۹۹
ثَنِيَّة الْحِلّ	۲۹۲	جبل المشاة	۲۹۹
ثَنِيَّة الرّكّاب	۲۹۲	جبل النور	۲۹۹
ثَنِيَّة الشّريد	۲۹۲	جبل فاران	۲۹۹
ثَنِيَّة الْعُلْيَا	۲۹۳	جُحف السيل	۲۹۹
ثَنِيَّة الْكُدَيّ	۲۹۳	جُحفه	۲۹۹
ثَنِيَّة المحدث	۲۹۳	جُحفه الوداع	۳۰۰
ثَنِيَّة الوداع	۲۹۳	جُدّ	۳۰۰
ثَنِيَّة سُفْلَى	۲۹۴	جِدَار الْحِجَر	۳۰۰
ثَنِيَّة عَثْعَث	۲۹۴	جِدال	۳۰۰
ثَوِيه	۲۹۴	جَدّه	۳۰۱

ج

جابر بن عبدالله انصاری	۲۹۵	جاسوم	۲۹۶
جَابِرَة	۲۹۶	جامع ابراهيم	۲۹۶
جَارُ اللَّهِ	۲۹۶	جامع خيف	۲۹۶

جزیره العرب	۳۰۳	جَنَّةُ الْحَصِينِ	۳۴۰
جعرانہ	۳۰۵	جَنَّةُ الْمُعَلَّى	۳۴۰
جَعْفَر	۳۰۶	جوف	۳۴۰
جِمَار	۳۰۶	جویریہ	۳۴۰
جمانه بنت عبدالمطلب	۳۰۶	جَبِيَّة	۳۴۱
جماوات	۳۰۶	جیران رسول الله	۳۴۱
جماء الکبری	۳۰۶		
جماء ام خالد	۳۰۷		
جماء تضارع	۳۰۷		
جماء عاقر	۳۰۷		
جَمَرَات	۳۰۷		
جَمْرَه	۳۰۹		
جمره أُخری	۳۰۹		
جمره اُولی	۳۰۹		
جمره دنیا	۳۰۹		
جمره صُغری	۳۰۹		
جمره عظمی	۳۰۹		
جمره عَقَبه	۳۱۰		
جمره کبری	۳۱۰		
جمره کَبیره	۳۱۰		
جمره وُسطی	۳۱۰		
جمع	۳۱۰		
جَمْعَا	۳۱۰		
جمل	۳۱۰		
جنگ احد	۳۱۰		
جنگ احزاب	۳۲۰		
جنگ بدر	۳۲۰		
جنگ خندق	۳۲۷		
جنگ خیبر	۳۳۱		
جنگ طائف	۳۳۵		
جنگ های پیامبر ﷺ	۳۳۶		
جَنَّةُ الْبَقِيعِ	۳۴۰		
		چاووش خوانی	۳۴۲
		چاه اَریس	۳۴۳
		چاه اسماعیل	۳۴۳
		چاه انس بن مالک	۳۴۳
		چاه بُضَاعه	۳۴۳
		چاه بليله	۳۴۳
		چاه بوصه	۳۴۳
		چاه تَفْلِه	۳۴۴
		چاه جُبیر بن مطعم	۳۴۴
		چاه هاء	۳۴۴
		چاه نَافِث	۳۴۴
		چاه ذوالهیر	۳۴۵
		چاه رومَة	۳۴۵
		چاه زمزم	۳۴۵
		چاه سُقیّا	۳۴۵
		چاه عثمان	۳۴۶
		چاه عُسَیله	۳۴۶
		چاه علی	۳۴۶
		چاه علیا	۳۴۶
		چاه عَهن	۳۴۶
		چاه غَرس	۳۴۶
		چاه فَخّ	۳۴۷
		چاه فضا	۳۴۷
		چاه قراصه	۳۴۷

۳۶۷	حج امامان	۳۴۷	چاه میمون
۳۶۸	حج بالعهد	۳۴۷	چاه‌های بدر
۳۶۸	حج بالتذکر	۳۴۷	چاه‌های مدینه
۳۶۹	حج بالیمین	۳۴۸	چاه‌های مکه
۳۶۹	حج بذلی		
۳۶۹	حج بلدی		
۳۶۹	حج بیت	۳۵۰	حاج
۳۶۹	حج پیاده	۳۵۰	حاجی
۳۷۰	حج پیامبر ﷺ	۳۵۲	حاجیانه
۳۷۳	حج پیامبران	۳۵۲	حاجی صدقه
۳۷۴	حج تبرّع	۳۵۳	حارثه بن نعمان
۳۷۴	حج تطوّر	۳۵۴	حاضِر
۳۷۵	حج تمتع	۳۵۴	حاطمه
۳۷۶	حج جاهلی	۳۵۴	حاوه
۳۷۸	حج در آخر الزمان	۳۵۴	حَبْرَى
۳۷۹	حجر اسماعیل	۳۵۴	حبش
۳۸۲	حجر الاسعد	۳۵۴	حَبِیْه
۳۸۳	حجر الاسود	۳۵۴	حَجّ
۳۸۵	حجر النّزّه	۳۶۱	حج آدم ﷺ
۳۸۵	حجر السّمات	۳۶۱	حجاب الیت
۳۸۵	حجر الکعبه	۳۶۱	حجابت
۳۸۵	حجره پیامبر ﷺ	۳۶۱	حج ابراهیم ﷺ
۳۸۶	حجره طاهره	۳۶۲	حج ابراهیمی
۳۸۸	حجره فاطمه	۳۶۲	حجاج بن یوسف
۳۸۸	حجرین	۳۶۴	حجاز
۳۸۹	حج سُتّی	۳۶۴	حج استحبابی
۳۸۹	حجّ ضروره	۳۶۵	حجّ استّطاله
۳۸۹	حجّ عقوبه	۳۶۵	حج استیجاری
۳۸۹	حج فرشتگان	۳۶۵	حج اصغر
۳۸۹	حجّ فرضی	۳۶۵	حج افراد
۳۸۹	حج فریضه	۳۶۶	حج اکبر
۳۸۹	حجّ فقرا	۳۶۶	حجّ الاسباب

حَدَّه ۴۰۴	حج قرآن ۳۹۰
حُدُیِّه ۴۰۵	حج قضاء ۳۹۰
حرا ۴۰۹	حج کودکان ۳۹۱
حرام ۴۰۹	حج مُبَدَّلَه ۳۹۳
حرامان ۴۰۹	حج مبرور ۳۹۳
حَرَس ۴۱۰	حج مُتَسَكِّع ۳۹۴
حَرَم ۴۱۰	حج محصور ۳۹۴
حُرُمَاتِ اللَّهِ ۴۱۶	حج مستحبی ۳۹۴
حَرَمُ الرَّسُولِ ۴۱۶	حج مُسْتَقَر ۳۹۵
حرم الله ۴۱۷	حج مصدود ۳۹۵
حَرَمِ آمَن ۴۱۷	حج مفرده ۳۹۵
حَرَمَان ۴۱۷	حج مقبول ۳۹۵
حُرْمَة ۴۱۷	حج میقاتی ۳۹۵
حَرَمِین ۴۱۷	حج نَزَهَت ۳۹۶
حرمیه ۴۱۷	حج نیابتی ۳۹۶
حَرَه ۴۱۷	حج واجب ۳۹۶
حَرَه بنی حارثه ۴۱۸	حُجُون ۳۹۶
حَرَه بنی سلیم ۴۱۸	حَجَّه فروش ۳۹۷
حَرَمِ رَافِع ۴۱۸	حجة الاسلام ۳۹۷
حَرَه ویره ۴۱۸	حجة البلاغ ۳۹۸
حُرّی ۴۱۹	حجة التمام ۳۹۸
حُریره ۴۱۹	حَجَّةُ الْکَمال ۳۹۸
حِزَام ۴۱۹	حجة الوداع ۳۹۹
حَزوره ۴۱۹	حَجَجِج ۴۰۲
حَسَنَة ۴۱۹	حَدَاتِقُ الْفَتْح ۴۰۲
حُشَّ ابی طلحه ۴۱۹	حدائق سبعه ۴۰۲
حُشَّ کُوکَب ۴۲۰	حَدَّ طَواف ۴۰۲
حِصَاب ۴۲۰	حَدَّ عِرْفَات ۴۰۲
حصار مدینه ۴۲۰	حَدَّ مَزْدَلِجَه ۴۰۲
حِصْنُ الْعُرَاب ۴۲۰	حَدَّ مَشْعَر ۴۰۳
حصن کُوکَب ۴۲۰	حَدَّ مِنی ۴۰۳
حَصَوَه ۴۲۰	حدود حرم ۴۰۳

۴۹۲	دَکَّةُ الاغوات	۴۷۶	دار الضَّیْفان
۴۹۲	دکة الآقوات	۴۷۶	دار العجله
۴۹۲	دَلیل	۴۷۶	دار العشرة
۴۹۳	دَوَّاز	۴۷۷	دار العماره
۴۹۳	دَورق	۴۷۷	دار الفتح
۴۹۳	دومة الجندل	۴۷۷	دار القُبَّه
۴۹۳	دَویرَةُ الأهل	۴۷۷	دار القُرَّاء
۴۹۳	دهناء	۴۷۷	دار الکُبَری
۴۹۳	دین در جزیره العرب	۴۷۷	دار الکسوه
۴۹۶	دیوار کعبه	۴۷۷	دارالمختار
		۴۷۸	دار المُتَدِّی
		۴۷۸	دار المهاجرین
		۴۷۸	دار النابغه
۴۹۷	ذات الجیش	۴۷۹	دار الندوه
۴۹۷	ذات الحُجر	۴۸۱	دار الهجرة
۴۹۷	ذات الحرار	۴۸۱	دار خیزران
۴۹۷	ذاتُ السِّلِقِه	۴۸۱	دبر الکعبه
۴۹۷	ذات السِّلیم	۴۸۱	دَحْوالأَرْض
۴۹۷	ذات التَّخل	۴۸۴	درب سیلاب
۴۹۸	ذاتُ الودع	۴۸۴	دَرَج
۴۹۸	ذاتُ أنواط	۴۸۴	دِرْع
۴۹۸	ذات عرق	۴۸۵	دِر کعبه
۴۹۸	ذاء	۴۸۵	دروازه های مدینه
۴۹۸	ذبح اکبر	۴۸۵	درهای مسجد الحرام
۴۹۸	ذبح عظیم	۴۸۷	درهای مسجد النبی ﷺ
۵۰۰	ذبح نیابتی	۴۹۰	دَرَه سلاخها
۵۰۰	ذبیح الله	۴۹۰	دَرَه هارون
۵۰۱	ذرع	۴۹۰	دَرَه ابی دُب
۵۰۲	ذوالحجة	۴۹۰	دَرَه صفی
۵۰۲	ذوالحلیفه	۴۹۰	دَرَه البیضاء
۵۰۳	ذوالخویصره	۴۹۱	دعای سفر
۵۰۳	ذوالقعدة	۴۹۲	دعای عرفه
۵۰۳	ذوالکعبات		

۵۱۲	رَكْضَةُ جَبْرِئِيلَ	۵۰۳	ذو المَجاز
۵۱۳	رُكْن	۵۰۳	ذو المنزَلین
۵۱۳	رکن اسود	۵۰۳	ذو الندوة
۵۱۳	رکن بصری	۵۰۳	ذو الوطنین
۵۱۳	رکن جنوبی	۵۰۴	ذو الهرم
۵۱۳	رکن حَجَر	۵۰۴	ذو قبلتین
۵۱۳	رکن حجر الاسود	۵۰۴	ذو نواس
۵۱۳	رکن شامی	۵۰۴	ذی طُوًی
۵۱۳	رکن شرقی		
۵۱۳	رکن شمالی		
۵۱۴	رکن عراقی	۵۰۶	راحله
۵۱۴	رکن غربی	۵۰۶	راقصات
۵۱۴	رکن مغربی	۵۰۶	راء
۵۱۴	رکن یمانی	۵۰۶	رأس
۵۱۵	رَمَم	۵۰۶	رباط عثمان صغری
۵۱۵	رَمَل	۵۰۶	رباط عجم
۵۱۵	رَمی	۵۰۶	رَبْدَه
۵۱۷	رَنک	۵۰۸	رُبْع الخالی
۵۱۷	رَنک	۵۰۸	رَتَاج
۵۱۸	رَاح	۵۰۸	رحم
۵۱۸	روحاء	۵۰۸	رُخامة الحمراء
۵۱۸	روز عرفه	۵۰۸	رِداء
۵۱۹	روضه بهشتی	۵۰۸	ردم
۵۱۹	روضه رسول	۵۰۸	ردم بنی جُمح
۵۱۹	روضه شریفه	۵۰۹	رَضَوی
۵۱۹	روضه مسجد النبی	۵۰۹	رفادت
۵۱۹	روضه مطهره	۵۰۹	رَفَث
۵۱۹	روضه نبوی	۵۱۱	رقاع
۵۱۹	روضه	۵۱۱	رِقطاء
۵۱۹	روضه النبی ﷺ	۵۱۱	رقیه دختر پیامبر ﷺ
۵۲۱	ریاض	۵۱۲	رِکاز
۵۲۱	ریال	۵۱۲	رِکایا قدامه
۵۲۱	رَیطه		

۵۴۶	ساره.....	۵۲۱	رُویای زبیده.....
۵۴۷	ساقی.....		
۵۴۷	ساقی الحَجِج.....		
۵۴۷	سالمه.....	۵۲۲	زاویه السَّمان.....
۵۴۷	سال وفد.....	۵۲۲	زُبیده.....
۵۴۷	سَبُوحه.....	۵۲۲	زرتشت در مکه.....
۵۴۷	ستون ابولبابه.....	۵۲۲	زُقاقُ الحجر.....
۵۴۷	ستون امامیه.....	۵۲۲	زُقاقُ الطَّوال.....
۵۴۸	ستون توبه.....	۵۲۲	زُقاقُ العَطَّارین.....
۵۴۹	ستون تهجد.....	۵۲۳	زُقاق المولد.....
۵۵۰	ستون جزعه.....	۵۲۳	زُقاق النَّار.....
۵۵۰	ستون حَرَس.....	۵۲۳	زُقاق جعفر.....
۵۵۰	ستون حنَّانه.....	۵۲۳	زُمَازِم.....
۵۵۰	ستون سریر.....	۵۲۳	زمزم.....
۵۵۱	ستون عایشه.....	۵۲۷	زُمُزُم.....
۵۵۱	ستون قرعه.....	۵۲۸	زمزم و ایرانیان.....
۵۵۲	ستون مَحَرَس.....	۵۲۸	زَمَزَمین.....
۵۵۲	ستون مُخَلَّقه.....	۵۲۸	زَمَم.....
۵۵۲	ستون سرِّمة القبر.....	۵۲۸	زوراء.....
۵۵۲	ستون مقام حجرِ اَبَل.....	۵۲۸	زهیر.....
۵۵۳	ستون مهاجران.....	۵۲۸	زیارت.....
۵۵۳	ستون وُفود.....	۵۳۲	زیارت دوره.....
۵۵۸	ستون‌های مسجدالنبی ﷺ.....	۵۳۲	زیارت رسول خدا ﷺ.....
۵۵۸	سجده گاه پیامبر ﷺ.....	۵۳۴	زیارت قبور.....
۵۶۱	سَجَلَه.....	۵۳۷	زینب دختر پیامبر ﷺ.....
۵۶۱	سِدانت.....	۵۴۱	زینب دختر جَحش.....
۵۶۱	سِدنة البيت.....	۵۴۴	زینب دختر خزیمه.....
۵۶۱	سَرَف.....	۵۴۴	زینت کعبه.....
۵۶۱	سَرقت مقام ابراهیم.....	۵۴۵	زیور کعبه.....
۵۶۲	سعد بن معاذ.....		
۵۶۳	سعدیه.....		
۵۶۳	سعودی.....	۵۴۶	سابق الحج.....

﴿ ز ﴾

﴿ س ﴾

(୪)

ط

طواف فرض	۶۴۴	طائب	۶۲۶
طواف قریضه	۶۴۴	طائف	۶۲۶
طواف قدوم	۶۴۴	طائفین	۶۲۸
طواف لقاء	۶۴۴	طایه	۶۲۸
طواف مُتَعَه	۶۴۴	طاهره	۶۲۸
طواف مُتَمَتَّع	۶۴۴	طیابا	۶۲۸
طواف مستحبی	۶۴۴	طراز	۶۲۸
طواف نافله	۶۴۵	طعام	۶۲۸
طواف نساء	۶۴۵	طعام الابرار	۶۲۹
طواف نیابتی	۶۴۶	طعام طعم	۶۲۹
طواف واجب	۶۴۶	طلّس	۶۲۹
طواف وداع	۶۴۷	طلوب	۶۲۹
طَوَافِین	۶۴۸	طواف	۶۲۹
طَوَى	۶۴۸	طواف آخر العهد	۶۳۵
طهارت بیت الله	۶۴۸	طواف إفاضة	۶۳۵
طَیِّه	۶۴۹	طواف اول	۶۳۵
طَیِّه	۶۴۹	طواف اول عهد	۶۳۵

ظ

ظریف	۶۵۰	طواف پیامبران	۶۳۵
ظَلَّ	۶۵۰	طواف تحیت	۶۳۷
ظلال	۶۵۰	طواف حامل	۶۳۸
		طواف در جاهلیت	۶۳۸
		طواف در شب	۶۳۹

ع

عائر	۶۵۱	طواف دوم	۶۴۰
عاتکه بنت عبدالمطلب	۶۵۱	طواف رکن	۶۴۰
عاصمه	۶۵۲	طواف زیارت	۶۴۰
عافیه	۶۵۲	طواف سنت	۶۴۱
عاقَر	۶۵۲	طواف صدر	۶۴۱
عاکِف	۶۵۲	طواف عاشقانه	۶۴۱
عالیه	۶۵۲	طواف عربان	۶۴۳
عام الاستطاعه	۶۵۳	طواف عمره	۶۴۳
		طواف فرشتگان	۶۴۳

۶۸۲	عَروش	۶۵۳	عام الحَصَر
۶۸۲	عَروض	۶۵۳	عایشه
۶۸۲	عُری	۶۵۵	عَبا
۶۸۳	عَریش	۶۵۵	عباس بن عبدالمطلب
۶۸۳	عُریض	۶۵۵	عباسیان در مدینه
۶۸۳	عَسکران	۶۵۷	عباسیان در مکه
۶۸۳	عُسَیله	۶۵۹	عبد الدَّار
۶۸۳	عَشَره کامله	۶۶۰	عَبَد الکعبه
۶۸۳	عشره مبشَّره	۶۶۰	عبدالله بن جعفر
۶۸۴	عُصْفَر	۶۶۱	عبدالله بن عبدالمطلب
۶۸۵	عصمه	۶۶۳	عبدالله بن مسعود
۶۸۵	عَقاب	۶۶۳	عبدالمطلب
۶۸۵	عَقِبَه	۶۶۴	عبرت های حج
۶۸۵	عقبه اخری	۶۶۶	عتیق
۶۸۵	عقبه اولی	۶۶۶	عثمان بن عفان
۶۸۵	عقبه وسطی	۶۶۷	عثمان بن مظعون
۶۸۶	عقیقه بن ازرق	۶۶۸	عثمانی ها در حرمین
۶۸۶	عَقِیق	۶۷۲	عَج
۶۸۶	عقیل بن ابی طالب	۶۷۲	عَدَل
۶۸۷	عکاظ	۶۷۲	عذراء
۶۸۸	عکرمه	۶۷۲	عَراء
۶۸۸	عَلَم اسلام	۶۷۲	عَرَب
۶۸۸	عَلَمین	۶۷۴	عربستان سعودی
۶۸۸	عَلوق	۶۷۹	عرب عاریه
۶۸۸	علویان در مدینه	۶۷۹	عرب مُستعربه
۶۹۰	علی بن حسن هاشمی	۶۷۹	عَرش
۶۹۰	علی بن مهزیار	۶۷۹	عُرش
۶۹۲	عُمّار	۶۷۹	عَرش الله
۶۹۲	عِمارت	۶۸۰	عَرَفات
۶۹۲	عمامه بسر	۶۸۲	عَرَفَه
۶۹۲	عمرو بن جُمُوح	۶۸۲	عُرَنه
۶۹۳	عمرو بن حارث بن مضاض	۶۸۲	عروس عرب

۷۰۸	عینین	۶۹۴	عمر و بن عثمان
		۶۹۴	عمر و بن فرج رُخجی
		۶۹۴	عُمره
۷۰۹	غار ثور	۶۹۵	عُمره استحابی
۷۱۰	غار حرا	۶۹۵	عُمره اکمه
۷۱۱	غار مرسلات	۶۹۵	عُمره بتلا
۷۱۲	غاشه	۶۹۵	عُمره تَطَوُّع
۷۱۲	غَبَقَب	۶۹۶	عمره تمتع
۷۱۲	غدیر خم	۷۰۱	عُمره رجیّه
۷۱۵	غَرَا	۷۰۱	عُمره رمضان
۷۱۵	غَرَس	۷۰۲	عُمره مَبْتُوله
۷۱۵	غَرَقَد	۷۰۲	عمره مفرده
۷۱۶	غزال کعبه	۷۰۳	عُمره های پیامبر ﷺ
۷۱۶	غَزّه	۷۰۳	عُمره افراد
۷۱۶	غلبه	۷۰۳	عُمره حُدَیّیه
۷۱۶	غُمر	۷۰۳	عُمره صلح
۷۱۶	غمره	۷۰۳	عُمره قصاص
		۷۰۳	عُمره قضیه
		۷۰۳	عمره مفروضه
۷۱۷	فاران	۷۰۴	عمره واجب
۷۱۷	فاضح	۷۰۴	عُمره الاسلام
۷۱۷	فاضحه	۷۰۴	عمره القضاء
۷۱۷	فاطمه بنت اسد	۷۰۵	عُمره جِعْرانه
۷۱۸	فاطمه زهرا علیها السلام	۷۰۵	عُمرور
۷۲۱	فاطمیان در مکه	۷۰۶	عَوالی
۷۲۲	فتح مکه	۷۰۶	عَونه
۷۲۶	فَحّ	۷۰۶	عید قربان
۷۲۶	فدک	۷۰۷	عیر
۷۲۸	فَرَّاشان	۷۰۸	عین آزرَق
۷۲۸	فرزندان پیامبر ﷺ	۷۰۸	عین زبیده
۷۳۰	فَسَخ حج	۷۰۸	عین زرقا
۷۳۰	فُسوق	۷۰۸	عین عَرَفه

﴿ غ ﴾

﴿ ف ﴾

۷۵۴	قبرستان حش کوب	۷۳۱	فضیلت بقیع
۷۵۴	قبرستان قریش	۷۳۳	فضیلت حج
۷۵۴	قبرستان معلی	۷۳۶	فضیلت زمزم
۷۵۴	قبر عُمَر	۷۳۷	فضیلت طواف
۷۵۴	قبر هارون	۷۳۸	فضیلت عُمَره
۷۵۵	قبل از حج	۷۳۹	فضیلت کعبه
۷۵۶	قِلَتین	۷۴۰	فقه مقارن
۷۵۶	قِبله	۷۴۰	فلسفه حج
۷۵۹	قبله اوّل	۷۴۳	فَلَقْ
۷۵۹	قبله دوّم		
۷۵۹	قبله مدینه		
۷۵۹	قبور الشهداء	۷۴۴	قادس
۷۵۹	قُبُورَة	۷۴۴	قَادِسِه
۷۵۹	قُبّه	۷۴۴	قَادِسِيَة
۷۵۹	قبه آدم	۷۴۴	قَارِن
۷۶۰	قبه بنات الرسول	۷۴۴	قاسم بن محمد
۷۶۰	قُبّه جبرائیل	۷۴۵	قاصمه
۷۶۰	قُبّه عباسیه	۷۴۵	قبا
۷۶۰	قُبّه فاطمیه	۷۴۵	قُبَاطی
۷۶۰	قُبّه هارون	۷۴۵	قُبَین
۷۶۰	قُبّه الاحزان	۷۴۵	قبر ابوبکر
۷۶۰	قبة الاسلام	۷۴۵	قبر پیامبر ﷺ
۷۶۰	قُبّه البيضاء	۷۴۷	قبر حضرت زهراء (ع)
۷۶۰	قُبّه الثنايا	۷۵۰	قبرستان ابو طالب
۷۶۱	قُبّه الحزن	۷۵۲	قبرستان أحد
۷۶۱	قُبّه الخَضْرَاء	۷۵۳	قبرستان بدر
۷۶۲	قُبّه الرُّووس	۷۵۳	قبرستان بقیع
۷۶۲	قبة الزرقاء	۷۵۳	قبرستان بنی حرام
۷۶۲	قُبّه الزوجات	۷۵۳	قبرستان بنی سالم
۷۶۲	قُبّه الزَّیت	۷۵۳	قبرستان بنی سلمه
۷۶۳	قُبّه السقاية	۷۵۳	قبرستان بنی هاشم
۷۶۳	قُبّه الشَّرَاب	۷۵۴	قبرستان حُجون

﴿ ق ﴾

۷۷۸	قصر بنی جدیله	۷۶۳	قُبَّةُ السَّمْع
۷۷۹	قصر بنی یوسف	۷۶۳	قُبَّةُ الصَّخْرَةِ
۷۷۹	قُصَى بن کلاب	۷۶۴	قُبَّة الضیحاء
۷۸۰	قعقاعان	۷۶۴	قُبَّة العباس
۷۸۰	قُقَازین	۷۶۴	قُبَّة العتیق
۷۸۰	قلاند	۷۶۴	قُبَّة الفُراشین
۷۸۱	قَلْبُ الایمان	۷۶۴	قُبَّة الوحی
۷۸۱	قُلَیس	۷۶۴	قُبَّة علی
۷۸۱	قنات حُنین	۷۶۵	قُبَّة مصرع
۷۸۱	قنات زبیده	۷۶۵	قُبیس
۷۸۲	قنات زرقا	۷۶۵	قرامطه
۷۸۲	قنات عرفه	۷۶۶	قِران
۷۸۲	قنادیل	۷۶۶	قِران طواف
۷۸۲	قیادت	۷۶۶	قربانگاه
۷۸۲	قِصوم	۷۶۶	قربانی

﴿ک﴾

۷۸۳	کارگاه پرده بافی مکه	۷۷۴	قرن الثعالب
۷۸۴	کافه	۷۷۴	قَرْن المنازل
۷۸۴	کَبش	۷۷۵	قَرِیتان
۷۸۴	کَبش فداء	۷۷۶	قَریش
۷۸۵	کبیر السدنه	۷۷۷	قَرِیصه
۷۸۵	کبیره	۷۷۷	قَرین
۷۸۵	کتابخانه بشیر آغا	۷۷۷	قَرِیه
۷۸۵	کتابخانه عارف پاشا	۷۷۸	قریه الانصار
۷۸۵	کتابخانه محمودیه	۷۷۸	قَرِیَّة الحُمس
۷۸۵	کتابخانه ملک عبد العزیز	۷۷۸	قریه القدیمه
۷۸۶	کتابیب القرآن	۷۷۸	قریه النمل
۷۸۶	کتیب الاحمر	۷۷۸	قریه رسول الله
۷۸۶	کر آدم	۷۷۸	قَرْح
۷۸۶	کردشیات	۷۷۸	قشاشیه
۷۸۶	کریساء	۷۷۸	قَصْر الکسوة

کوه خندمه	۸۰۳	کِسوه	۷۸۶
کوه دعا	۸۰۳	کَشَافه	۷۸۶
کوه ذِباب	۸۰۳	کَشْتارگاه	۷۸۷
کوه رحمت	۸۰۴	کَعَبات	۷۸۷
کوه رَحَم	۸۰۴	کَعَبَتان	۷۸۷
کوه رُماة	۸۰۴	کَعْبِدَه	۷۸۷
کوه سُدير	۸۰۴	کعبه	۷۸۷
کوه سَقَر	۸۰۴	کعبه در قرآن	۷۹۲
کوه سَلَع	۸۰۴	کعبه و بیت المقدس	۷۹۶
کوه سُلَيع	۸۰۴	کلید داری کعبه	۷۹۷
کوه شیطان	۸۰۵	کنده شدن مقام ابراهیم	۷۹۷
کوه صفائح	۸۰۵	کوئی	۷۹۸
کوه صفا	۸۰۵	کوچه بنی هاشم	۷۹۹
کوه ضحاح	۸۰۵	کوه ابو قُبیس	۷۹۹
کوه طاد	۸۰۵	کوه اُخْد	۷۹۹
کوه طَیر	۸۰۵	کوه اذاخر	۸۰۰
کوه عائر	۸۰۶	کوه اَطحل	۸۰۰
کوه عَمَث	۸۰۶	کوه اَعْظَم	۸۰۰
کوه عِرَاف	۸۰۶	کوه اَلال	۸۰۱
کوه عَیر	۸۰۶	کوه المَقْطَع	۸۰۱
کوه عیر الصادر	۸۰۶	کوه امین	۸۰۱
کوه عیر الوارد	۸۰۶	کوه اَنْعَم	۸۰۱
کوه عَینین	۸۰۶	کوه تُفَاحه	۸۰۱
کوه فاران	۸۰۷	کوه ثَبیر	۸۰۱
کوه فاضح	۸۰۷	کوه ثقبه	۸۰۱
کوه فَلَق	۸۰۷	کوه ثواب	۸۰۱
کوه قرآن	۸۰۷	کوه ثور	۸۰۱
کوه قرین	۸۰۷	کوه جزل	۸۰۲
کوه قُزَح	۸۰۸	کوه حبش	۸۰۲
کوه قُعِیقَمان	۸۰۸	کوه حَجون	۸۰۳
کوه کَید	۸۰۹	کوه حرا	۸۰۳
کوه ماطان	۸۰۹	کوه خَلیفه	۸۰۳

لباسِ دِرْع ۸۱۴	کوه مُخَصَّب ۸۰۹
لباسِ مصبوغ ۸۱۴	کوه مروه ۸۰۹
لُبُ الایمان ۸۱۴	کوه مزدلفه ۸۰۹
لیک ۸۱۴	کوه مُسْتَنْدَر ۸۰۹
لَحْیا جَمَل ۸۱۴	کوه مطایخ ۸۰۹
لدود ۸۱۵	کوه مُنعم ۸۰۹
لُقْطه حرم ۸۱۶	کوه میطان ۸۰۹
لُقْی ۸۱۷	کوه نابت ۸۰۹
لوا ۸۱۷	کوه ناعم ۸۰۹
لوری ۸۱۷	کوه نعیم ۸۱۰
لیله اَضْحی ۸۱۷	کوه نِمره ۸۱۰
لیله مشعر ۸۱۷	کوه نور ۸۱۰
لیله جَمع ۸۱۷	کوه وعر ۸۱۱
لیله حَصبه ۸۱۸	کوه‌های مکه ۸۱۱
لیله مزدلفه ۸۱۸	کویسَاء ۸۱۱
لیله نفر ۸۱۸	کَهِف بنی حرام ۸۱۱
لیله المِیّت ۸۱۸	
لیلی ۸۱۹	

﴿ گ ﴾

گردنه اِذاخِر ۸۱۲	گنبد ۸۱۲
گناه کردن در مکه ۸۱۲	گیاه اِذْخَر ۸۱۲
ماحی ۸۲۰	گیاه خُزامی ۸۱۲
ماریه قَبْطِیّه ۸۲۰	گیاه شِیح ۸۱۲
مَالُ الْجِہَات ۸۲۱	گیاه عُصْفَر ۸۱۲
مَالُ اللّٰه ۸۲۲	گیاه قِیصوم ۸۱۲
مال اُمّ اِبراهیم ۸۲۲	
مالک بن انس ۸۲۲	
مالکی ۸۲۳	
ماه حج ۸۲۳	
ماه حرام ۸۲۴	
ماه خون ۸۲۶	
مأذنه بلال ۸۲۶	
مأذنه مسجد الحرام ۸۲۶	

﴿ ل ﴾

لابه ۸۱۳	لا تدم ۸۱۳
لا شرق ۸۱۳	لباس احرام ۸۱۳

۸۳۶	محراب تهجد	۸۲۶	مأذنه مسجد النبی
۸۳۶	محراب حَنَفی	۸۲۶	مَارَز الایمان
۸۳۷	محراب دَکة الاقوات	۸۲۶	مَارَزَم
۸۳۷	محراب سلیمانی	۸۲۶	مَارَمین
۸۳۷	محراب عثمانی	۸۲۷	مبارکه
۸۳۸	محراب فاطمه علیها السلام	۸۲۷	مباهله
۸۳۸	محراب مشایخ حَرَم	۸۳۰	مبدأ تاریخ
۸۳۸	محراب نبوی	۸۳۲	مَبْرَک
۸۳۸	مُحَرَّم	۸۳۲	مَبَوء الحلال و الحرام
۸۳۸	مُجَرَّم	۸۳۲	مَبِیت منی
۸۳۸	مُحَرَّماتِ احرام	۸۳۲	مُبین الحلال و الحرام
۸۳۸	مُحَرَّمه	۸۳۲	متحفه
۸۳۸	مَحْرُوسه	۸۳۲	مُتَسَكِّع
۸۳۹	مُحَسَّر	۸۳۲	مُتَعَبِدَات
۸۳۹	مَحْصَب	۸۳۳	مُتَعَوِّذ
۸۴۰	محصور	۸۳۳	مُتَعِه حج
۸۴۰	مَحْطَة التَّبرید	۸۳۳	مُتَکَرِّر
۸۴۰	مَحْفُوظه	۸۳۳	مُتَمَتِّع
۸۴۱	مَحْفُوظَة	۸۳۳	مُتَمِّم حج
۸۴۱	مُحَلّ	۸۳۴	مُثَابَه
۸۴۱	مَحَلّ الهدی	۸۳۴	مجارید
۸۴۱	مَحَلّ کُفَّاره	۸۳۴	مُجَبَّورَة
۸۴۱	مُحَلِّل	۸۳۴	مُجَلِّس قَلاده
۸۴۱	محل معراج	۸۳۴	مجلس مهاجرین
۸۴۲	محلّه اجابة	۸۳۴	مُحَادِی
۸۴۲	محلّه بنی هاشم	۸۳۴	مُحَبِّبه
۸۴۲	محلّه حاجی	۸۳۵	محبس الجنّ
۸۴۳	محلّه قشاشیه	۸۳۵	محبوبه
۸۴۳	محلّه نخاوله	۸۳۵	مُخْبُورَه
۸۴۳	محلّه شهداء	۸۳۵	مُحَبَّة
۸۴۴	محمد بن عبدالوهاب	۸۳۵	محراب النبی
۸۴۷	محمد بن کثیر	۸۳۵	محراب پیامبر صلی الله علیه و آله

۸۶۲	مدینه العذراء	۸۴۷	محمد رسول الله ﷺ
۸۶۲	مذاد	۸۵۲	مَحْمِل
۸۶۳	مذاهب اهل سنت	۸۵۲	منحیه
۸۶۴	مذبح	۸۵۲	مخازن الرّیت
۸۶۴	مذهب	۸۵۳	مُختارِه
۸۶۴	مذهب حنبلی	۸۵۳	مُختَبی
۸۶۶	مذهب حنفی	۸۵۳	مُخرَج صدق
۸۶۸	مذهب شافعی	۸۵۳	متخلقه
۸۷۱	مذهب مالکی	۸۵۳	مخیرِیق
۸۷۲	مرّ الظهران	۸۵۴	مدافن المسلمین
۸۷۲	مُراهِق	۸۵۴	مَدخل
۸۷۳	مُراهقه	۸۵۴	مُدخل صدق
۸۷۳	مِرْبَد	۸۵۴	مَدْرَج
۸۷۳	مُرْبَعَة القبر	۸۵۴	مدرسه باسطیه
۸۷۳	مَرْخومه	۸۵۴	مدرسه بشیر آغا
۸۷۳	مَرْزوقه	۸۵۴	مدرسه حمیدیه
۸۷۳	مرقد رسول الله	۸۵۴	مدرسه شهاییه
۸۷۳	مَرَرَتین	۸۵۴	مدرسه محمودیه
۸۷۳	مرویه	۸۵۵	مدعی
۸۷۳	مرویه	۸۵۵	مدفونین بقیع
۸۷۴	مُرید الاعتمار	۸۵۷	مدنی
۸۷۴	مُزْدَلَفه	۸۵۷	مدینه
۸۷۴	مُزَوَّر	۸۶۱	مدینه بعد
۸۷۴	مُزَوَلَة	۸۶۱	مدینه قبل
۸۷۴	مساجد أحد	۸۶۱	مدینه مُشرَفه
۸۷۴	مساجد آریعه	۸۶۱	مدینه طَیبه
۸۷۵	مساجد پیامبر از مدینه تا تبوک	۸۶۲	مدینه مکرّمه
۸۷۵	مساجد ثلاثه	۸۶۲	مدینه مُتَوَرّه
۸۷۵	مساجد دوره	۸۶۲	مدینه یثرب
۸۷۵	مساجد سبعة	۸۶۲	مدینه الرّب
۸۷۶	مساجد ستّه	۸۶۲	مدینه الرّسول
۸۷۷	مساجد مدینه	۸۶۲	مدینه السّماء

۹۳۲	مسجد فرع	۹۲۴	مسجد طائف
۹۳۲	مسجد فسح	۹۲۴	مسجد طرف قدید
۹۳۲	مسجد فضیخ	۹۲۴	مسجد عاتکه
۹۳۳	مسجد فِفاء الخَبار	۹۲۴	مسجد عایشه
۹۳۳	مسجد قبا	۹۲۵	مسجد عتبَان بن مالک
۹۳۷	مسجد قبلتین	۹۲۵	مسجد عثمان بن عفَّان
۹۳۷	مسجد قُبَّة الرُّوس	۹۲۵	مسجد عرج
۹۳۷	مسجد قنله	۹۲۵	مسجد عرفات
۹۳۷	مسجد کبش	۹۲۵	مسجد عرفه
۹۳۸	مسجد کبیر	۹۲۵	مسجد عرق الظیبه
۹۳۸	مسجد کرید	۹۲۶	مسجد عُرْکَه
۹۳۸	مسجد کوثر	۹۲۶	مسجد عریش
۹۳۸	مسجد کوه احد	۹۲۶	مسجد عسکر
۹۳۹	مسجد لیه	۹۲۶	مسجد عسکرِیَه
۹۳۹	مسجد مائده	۹۲۶	مسجد عشیره
۹۳۹	مسجد مازن	۹۲۶	مسجد عصر
۹۳۹	مسجد مالک بن سنان	۹۲۶	مسجد عقبه
۹۳۹	مسجد مباهله	۹۲۶	مسجد عقبه هرشی
۹۴۰	مسجد متکا	۹۲۶	مسجد علی بن ابیطالب علیه السلام
۹۴۱	مسجد مشجبه	۹۲۷	مسجد علی عَرِضی
۹۴۱	مسجد مُجرم	۹۲۸	مسجد عمرات الرسول
۹۴۱	مسجد مختبی	۹۲۸	مسجد عُمَر بن خطاب
۹۴۱	مسجد مختفی	۹۲۸	مسجد عُمَره
۹۴۲	مسجد مدلجه تعهن	۹۲۸	مسجد عیثومه
۹۴۲	مسجد مدینه	۹۲۸	مسجد عینین
۹۴۲	مسجد مرالظهران	۹۲۹	مسجد غدیر خم
۹۴۲	مسجد مرسلات	۹۲۹	مسجد غزاله
۹۴۲	مسجد مزدلفه	۹۲۹	مسجد عَمامه
۹۴۳	مسجد مستراح	۹۳۰	مسجد عَنَم
۹۴۳	مسجد مسیجد	۹۳۱	مسجد فاطمه علیه السلام
۹۴۳	مسجد مشعر الحرام	۹۳۱	مسجد فاطمه صغری
۹۴۳	مسجد مَصْبَح	۹۳۱	مسجد فتح

۹۵۲.....	مشعر الأقصى	۹۴۴.....	مسجد مَصْرَع
۹۵۲.....	مشعر الحرام	۹۴۴.....	مسجد مصلی
۹۵۴.....	مشهد عقیل	۹۴۴.....	مسجد معتمَل
۹۵۴.....	مشهود	۹۴۴.....	مسجد مُعَرَّس
۹۵۵.....	مصدود	۹۴۵.....	مسجد مَقْسَلَه
۹۵۵.....	مَصْعَب بن عُمیر	۹۴۵.....	مسجد مکه
۹۵۶.....	مصلای آدم عليه السلام	۹۴۵.....	مسجد منارتین
۹۵۶.....	مصلای استسقاء	۹۴۶.....	مسجد منبجس
۹۵۶.....	مصلای پیامبر صلی الله علیه و آله	۹۴۶.....	مسجد مُنْصَرِف
۹۵۷.....	مصلای علی	۹۴۶.....	مسجد منی
۹۵۷.....	مصلای عید	۹۴۶.....	مسجد نبوی
۹۵۷.....	مصلی	۹۴۶.....	مسجد نَحْر
۹۵۸.....	مصلی الجنائز	۹۴۶.....	مسجد نخل
۹۵۸.....	مصونة	۹۴۶.....	مسجد نَمِرَه
۹۵۸.....	مَضْجَع رسول الله	۹۴۷.....	مسجد نور
۹۵۸.....	مَضْمُونَه	۹۴۷.....	مسجد وائل
۹۵۸.....	مَضْنُونَه	۹۴۷.....	مسجد وادی
۹۵۸.....	مَطْلَب	۹۴۷.....	مسجد واقف
۹۵۸.....	مَطْلَب	۹۴۷.....	مسجد واقم
۹۵۸.....	مُطَوِّف	۹۴۷.....	مَسْجِدَین
۹۵۹.....	مُطْبِیَه	۹۴۷.....	مَسْعَى
۹۵۹.....	مُظَلَّه	۹۴۹.....	مَسْفَلَه
۹۵۹.....	مَعَاد	۹۴۹.....	مَسْقَلَه
۹۵۹.....	مُعَاوِر	۹۴۹.....	مَسْکِیْنَه
۹۵۹.....	مُعَاوِرِی	۹۵۰.....	مَسْلَخ
۹۶۰.....	مُعْتَمِر	۹۵۰.....	مُسْلِمِیَه
۹۶۰.....	معجم	۹۵۰.....	مسیحیان نَجْران
۹۶۰.....	مِغْجَن	۹۵۰.....	مسیحیت در مکه
۹۶۰.....	معراج	۹۵۱.....	مشاعر
۹۶۲.....	معرس النبی	۹۵۱.....	مشریه ام ابراهیم
۹۶۲.....	معرس ذی الحلیفه	۹۵۲.....	مشرقه
۹۶۲.....	مَعْصُومَه	۹۵۲.....	مشعر

یثرب ۱۱۰۱	یهود در جزیره العرب ۱۱۰۹
یرمرم ۱۱۰۳	یهودیان مدینه ۱۱۰۹
یسیر ۱۱۰۴	
یلملم ۱۱۰۴	بخشی از منابع کتاب ۱۱۱۷
یمن ۱۱۰۵	
یمینُ الله ۱۱۰۵	
ینیع ۱۱۰۵	
ینبوع ۱۱۰۵	
یندد ۱۱۰۶	
یوم استفتاح ۱۱۰۶	
یوم افتتاح ۱۱۰۶	
یوم الأکارع ۱۱۰۶	
یوم الاکرع ۱۱۰۶	
یوم التَّحصیب ۱۱۰۶	
یوم الترویه ۱۱۰۶	
یوم الجمع ۱۱۰۷	
یوم الحج ۱۱۰۷	
یوم الحج الاکبر ۱۱۰۷	
یوم الحصبه ۱۱۰۸	
یوم الرئوس ۱۱۰۸	
یوم الصّدر ۱۱۰۸	
یوم العرفه ۱۱۰۸	
یوم الفتح ۱۱۰۸	
یوم القدر ۱۱۰۸	
یوم القر ۱۱۰۸	
یوم المزدلفه ۱۱۰۸	
یوم النحر ۱۱۰۸	
یوم النّفر ۱۱۰۸	
یوم النّفور ۱۱۰۹	

۹۱۳	مسجد ذفران	۹۰۲	مسجد بیعت
۹۱۳	مسجد ذو قبلتین	۹۰۳	مسجد پیامبر
۹۱۳	مسجد ذی طوی	۹۰۳	مسجد تبوک
۹۱۴	مسجد رایة	۹۰۳	مسجد تقوا
۹۱۴	مسجد ردّ الشمس	۹۰۳	مسجد تنعیم
۹۱۴	مسجد ردم الأعلى	۹۰۴	مسجد توبه
۹۱۶	مسجد رسول	۹۰۴	مسجد ثنایا
۹۱۶	مسجد رضوان	۹۰۴	مسجد ثنیة تبوک
۹۱۶	مسجد رماة	۹۰۵	مسجد ثنیة الوداع
۹۱۶	مسجد روئیة	۹۰۵	مسجد ثنیة رکوبه
۹۱۶	مسجد روحاء	۹۰۵	مسجد جبل الرماة
۹۱۶	مسجد زهرا	۹۰۵	مسجد جبل العینین
۹۱۶	مسجد سبق	۹۰۵	مسجد جثائه
۹۱۷	مسجد سجده	۹۰۵	مسجد جحفه
۹۱۷	مسجد سرف	۹۰۵	مسجد جعرانه
۹۱۷	مسجد سُقیّا	۹۰۵	مسجد جمعه
۹۱۸	مسجد سلمان فارسی	۹۰۷	مسجد جنّ
۹۱۸	مسجد شجره	۹۰۸	مسجد جندراوی
۹۲۱	مسجد شرف الروحاء	۹۰۸	مسجد حُدیبه
۹۲۱	مسجد شرف سیر	۹۰۹	مسجد حَرَس
۹۲۱	مسجد شق القمر	۹۰۹	مسجد حره خلیص
۹۲۱	مسجد شمراں	۹۰۹	مسجد حمزه
۹۲۱	مسجد شمس	۹۱۰	مسجد حی جمل
۹۲۲	مسجد شهداء	۹۱۰	مسجد خلیص
۹۲۲	مسجد شیخان	۹۱۰	مسجد خندق
۹۲۲	مسجد صخره	۹۱۰	مسجد خیف
۹۲۲	مسجد صدقة الزبیر	۹۱۲	مسجد دار النابغه
۹۲۲	مسجد صفر	۹۱۲	مسجد دار سعد بن خيثمه
۹۲۲	مسجد صفائح	۹۱۲	مسجد دبة المستعلاجہ
۹۲۳	مسجد صهباء	۹۱۲	مسجد درع
۹۲۳	مسجد ضرار	۹۱۳	مسجد ذات عرق
۹۲۴	مسجد ضیفه	۹۱۳	مسجد ذباب

نام‌های مدینه	۱۰۱۴	نماز استداره‌ای	۱۰۲۷
نام‌های مکه	۱۰۱۵	نماز اهل سنت	۱۰۲۸
نامیّه	۱۰۱۵	نماز تراویح	۱۰۳۳
ناودان رحمت	۱۰۱۶	نماز جمعه	۱۰۳۵
ناودان طلا	۱۰۱۶	نماز طواف	۱۰۳۶
ناودان کعبه	۱۰۱۷	نمازگاه ابراهیم علیه السلام	۱۰۳۸
نایب	۱۰۱۷	نماز میّت	۱۰۳۸
نبش قبر پیامبر صلی الله علیه و آله	۱۰۱۷	نمرات	۱۰۳۸
نُبلاء	۱۰۲۰	نمره	۱۰۳۸
نَبِذ سقایه	۱۰۲۱	نَوَاحله	۱۰۳۸
نَتَف	۱۰۲۱	نوحاجی	۱۰۳۹
نَجاشی	۱۰۲۱	نروها بیان	۱۰۳۹
نَجْد	۱۰۲۱	نَهج البلاغه و حج	۱۰۴۱
نَجْر	۱۰۲۲	نیابت	۱۰۴۲
نجران	۱۰۲۲	نیت	۱۰۴۳
نَحْر	۱۰۲۲		
نُخَاوله	۱۰۲۲		

﴿ و ﴾

نخله	۱۰۲۳	وادی الحج	۱۰۴۵
نَحُولی	۱۰۲۳	وادی	۱۰۴۵
نذر عبدالمطلب	۱۰۲۳	وادی ابراهیم	۱۰۴۵
نَسَاسته	۱۰۲۴	وادی ابی جَیده	۱۰۴۵
نَسَاسه	۱۰۲۴	وادی الحَرَم	۱۰۴۵
نُسُک	۱۰۲۴	وادی النار	۱۰۴۵
نَسِئ	۱۰۲۴	وادی بَطحان	۱۰۴۶
نَسِیکه	۱۰۲۵	وادی جمع	۱۰۴۶
نشانه	۱۰۲۵	وادی جَنّ	۱۰۴۶
نصب حجرالاسود	۱۰۲۵	وادی حصونُ التَّیق	۱۰۴۶
نُعمان	۱۰۲۶	وادی رانواناء	۱۰۴۶
نَقَر	۱۰۲۷	وادی سیل	۱۰۴۶
نُقَرَة الغراب	۱۰۲۷	وادی عرفات	۱۰۴۶
نَقَع	۱۰۲۷	وادی عُرَنه	۱۰۴۶
نگاه کردن به کعبه	۱۰۲۷	وادی عقیق	۱۰۴۷

۱۰۶۹	وَقُوفَيْنِ	۱۰۴۷	وادی غیر ذی ذَرَع
۱۰۶۹	ولایت و حج	۱۰۴۸	وادی فاطمه
۱۰۷۳	ولیمه	۱۰۴۸	وادی فَخْ
۱۰۷۳	وَهَّائِيَّت	۱۰۴۸	وادی قرن
۱۰۷۷	وَهَّائِيَّت و اهل سَنَت	۱۰۴۹	وادی قنات

﴿ ۵ ﴾

۱۰۷۹	هاجر	۱۰۴۹	وادی مازَمین
۱۰۸۰	هارون الرشید	۱۰۴۹	وادی مبارک
۱۰۸۳	هاشم بن عبد مناف	۱۰۴۹	وادی محرم
۱۰۸۴	هجرت	۱۰۴۹	وادی مُحَسَّر
۱۰۹۰	هَدَى	۱۰۵۰	وادی مُحَصَّب
۱۰۹۱	هدی السیاق	۱۰۵۰	وادی مُذَنَّب
۱۰۹۱	هَدَى الْقِرَان	۱۰۵۰	وادی مسفله
۱۰۹۱	هَدَى تَحَلُّل	۱۰۵۰	وادی مشعر
۱۰۹۱	هدی تَمَتَّع	۱۰۵۰	وادی منی
۱۰۹۱	هدی مندوب	۱۰۵۰	وادی مهزور
۱۰۹۱	هدی واجب	۱۰۵۰	وادی تَخْلَه
۱۰۹۱	هدی آوردن آب زمزم	۱۰۵۱	وادی های مدینه
۱۰۹۲	هَذَرَاء	۱۰۵۱	وادی یلملم
۱۰۹۲	هروله	۱۰۵۱	واقیم
۱۰۹۳	هروله در طواف	۱۰۵۱	والده
۱۰۹۴	هزيمة اسماعیل	۱۰۵۱	وحی
۱۰۹۴	هزيمة المَلْک	۱۰۵۶	وداع با مکه
۱۰۹۴	هزيمة جبرائیل	۱۰۵۷	وردان
۱۰۹۴	هشتم شوال	۱۰۵۷	ورود به کعبه
۱۰۹۵	هفت شوط	۱۰۶۰	ورود به مسجد الحرام
۱۰۹۵	همسران پیامبر ﷺ	۱۰۶۱	ورود به مکه
۱۱۰۰	هی برکه	۱۰۶۳	وِشاح

﴿ ۶ ﴾

۱۱۰۱	یا قُوتَه	۱۰۶۳	وضوی اهل سَنَت
		۱۰۶۴	وضوی پیامبر ﷺ
		۱۰۶۶	وفود
		۱۰۶۶	وقوف

۹۷۶	مُکَاء.....	۹۶۲	مُعْطِشَه.....
۹۷۶	مکبریه.....	۹۶۲	مُعَلَّاه.....
۹۷۶	مکتبه.....	۹۶۳	مُعَلَّقات.....
۹۷۶	مکتبه مکه المکرمه.....	۹۶۳	معماری مدینه.....
۹۷۷	مکتومه.....	۹۶۴	مُعَیْض.....
۹۷۷	مُکَرَّمه.....	۹۶۴	مغذیه.....
۹۷۷	مُکَنَّن.....	۹۶۴	مفجر.....
۹۷۷	مکنونه.....	۹۶۵	مُفَحَّمه.....
۹۷۷	مکه.....	۹۶۵	مفداه.....
۹۸۱	مکه از ظهور اسلام تا هجرت.....	۹۶۵	مقابر بنی هاشم.....
۹۸۵	مکه تا ظهور اسلام.....	۹۶۵	مقام ابراهیم.....
۹۸۷	مکّی.....	۹۷۱	مقامات مسجد الحرام.....
۹۸۸	مکینه.....	۹۷۱	مقام بلال.....
۹۸۸	ملاء.....	۹۷۲	مقام جبرئیل.....
۹۸۸	مُلْتَزَم.....	۹۷۱	مقام حنبلی.....
۹۸۹	منار مسجد الحرم.....	۹۷۲	مقام حنفی.....
۹۸۹	مناره باب الوداع.....	۹۷۳	مقام شافعی.....
۹۸۹	مناره خزیره.....	۹۷۴	مقام مالکی.....
۹۸۹	مناره های مسجد الحرام.....	۹۷۴	مقام مصلی.....
۹۸۹	مناره های مسجد النبی ﷺ.....	۹۷۴	مقام ملتزم.....
۹۹۰	مناره باب الزیاده.....	۹۷۴	مقبره بنی هاشم.....
۹۹۰	مناره باب السلام.....	۹۷۴	مقبره محمد بن عبدالله محض.....
۹۹۱	مناره باب العمره.....	۹۷۴	مَقْبَرَةُ البقیع.....
۹۹۱	مناره باب المحکمه.....	۹۷۴	مقبره الحجون.....
۹۹۱	مناره باب علی.....	۹۷۴	مَقْبَرَةُ الشَّهداء.....
۹۹۱	مناره باب قایتبای.....	۹۷۴	مَقْبَرَةُ الْمُطیبین.....
۹۹۱	مناره رئیسیه.....	۹۷۴	مقبره المعلاة.....
۹۹۱	مناره سلیمانیه.....	۹۷۵	مَقَر.....
۹۹۱	مناره شکبیه.....	۹۷۵	مقصوره الشریفه.....
۹۹۱	مناره عزیزیه.....	۹۷۵	مقصوره المبلغین.....
۹۹۱	مناسک.....	۹۷۵	مُقَطَّع.....
۹۹۱	مناصب قریش.....	۹۷۵	مکان الجنائز.....

- «حِجُّوا تَسْتَغْنُوا»^(۱) حج انجام دهید، تا بی نیاز شوید.

- «الْحَجُّ يُنْقِي الْفَقْرَ»^(۲) حج، فقر را در دنیا از بین می برد.

- «... حِجُّوا لَنْ تَفْتَقِرُوا»^(۳) حج انجام دهید، هرگز نیازمند نمی شوید.

امام سجاد علیه السلام می فرماید: «... الْحَاجُّ مَغْفُورٌ لَهُ وَمَوْجُوبٌ لَهُ الْجَنَّةُ وَمُسْتَأْنَفٌ لَهُ الْعَمَلُ وَمَحْفُوظٌ فِي أَهْلِيهِ وَمَالِهِ»^(۴) زائر خانه خدا از آمرزش الهی بهره مند شده و بهشت بر او واجب و اعمال خود را از آغاز شروع نموده و خانواده و سرمایه مالی او در حفظ خدای رحیم است.

آثار معنوی و اخروی حج

۱- نور حج ۲- غفران الهی ۳- وجوب بهشت ۴- خیر دنیا و آخرت ۵- آرامش دل.

امام صادق علیه السلام می فرماید: «الْحَاجُّ لَا يَزَالُ عَلَيْهِ نَوْرُ الْحَجِّ مَا لَمْ يَلْمَ بِذَنْبٍ»^(۵) نور حج، پایدار است تا زمانی که حاجی به (گناه) آلوده نشود.

امام سجاد علیه السلام می فرماید: زائر خانه خدا، از آمرزش الهی بهره مند و بهشت بر او واجب می شود.^(۶)

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله می فرماید: زائران خانه خدا، میهمانان الهی هستند، آن چه بخواهند به آنان عطا نموده و دعای آن ها را استجاب می کند.^(۷)

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله می فرماید:

«مَنْ أَرَادَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ فَلْيُؤَمِّمْ هَذَا الْبَيْتَ، فَمَا أَنَا عَبْدٌ يَسْأَلُ اللَّهَ دُنْيَا إِلَّا آعْطَاهُ اللَّهُ مِنْهَا، وَلَا يَسْأَلُهُ آخِرَةً إِلَّا إِدْخَرَهُ لَهُ مِنْهَا»^(۸) کسی که دنیا و آخرت می خواهد، آنگاه خانه خدا کند. بنده ای بدان روی نیاروده که دنیا را خواسته باشد، جز این که خدا، دنیا را به او داده است، و آخرت را نخواست، جز آن که برایش اندوخته است.

همچنین امام باقر علیه السلام می فرماید: «الْحَجُّ تَسْكِينُ الْقُلُوبِ»^(۹) حج، آرام بخش دل هاست.

علاوه بر فوائد مادی و معنوی که در سفرهای معمول مرتب می باشد، سفر به مکه و مدینه، آثار و برکات ویژه ای را نیز برای افراد به همراه دارد:

۱. بحار الانوار، ج ۷، ص ۲۲۱، وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۷؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۱، ص ۱۶.
۲. بحار الانوار، ج ۷۴، ص ۶۲.
۳. مستدرک الوسائل، ج ۸، ص ۸.
۴. وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۵؛ کافی، ج ۴، ص ۲۵۳.
۵. من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۱۴۳.
۶. وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۵؛ کافی، ج ۴، ص ۲۵۳.
۷. الحج و العمرة فی الكتاب و السنة، حجة الاسلام و المسلمین محمدی ری شهری، ص ۵۴.
۸. حج و عمره در قرآن و حدیث، حجة الاسلام و المسلمین محمدی ری شهری، ص ۲۴۶.
۹. امالی، شیخ طوسی، ص ۲۹۶. (به نقل از گلوآژه های حج و عمره، علیرضا بصیری، ص ۲۱).

واما نکاتی قابل ذکر:

- ۱- تاکنون آثار بسیاری درباره حج نوشته و منتشر شده که محصول تلاش پژوهشگران متعهد در این حوزه است؛ تحقیقات عمیق و دامنه داری که هر کدام، زاویه‌ای از این سفر آسمانی و اسرار آن را بازگو می‌کند.
آن چه پیش روی شماست، بهره‌گیری از آن مجاهدت‌های علمی است که توفیق گردآوری و نظم‌بخشی الفبایی آن بر دوش اشتیاق این قلم افتاده است.
انگیزه تدوین این اثر، تهیه کتابی جامع درباره حج بود تا خواننده مشتاق را به تمام زوایای حج و آن سرزمین متبرک آشنا کند.
- این فرهنگنامه، فراهمی است از تاریخ و جغرافیای مکه و مدینه (مناسک و آداب، اسرار و باطن، حوادث تاریخی، اماکن متبرکه، شخصیت‌ها و...) که امیدوارم قابل استفاده روحانیان، دانشجویان و علاقه‌مندان قرار گیرد و جرعه‌ای بر عطش مشتاقان باشد.
- ۲- از آن جا که فرهنگ‌نویس، عزمی گروهی می‌طلبد، به یقین این تک روی، خالی از کاستی نیست. صمیمانه می‌خواهم با خیراندگان ارج‌مند، نکات اصلاحی خود را یادآوری کنند تا در چاپ‌های بعدی افزوده یا اصلاح شود.
- ۳- مراجعه به ارجاعات پایان مدخل‌ها (با اطلاعات شما را درباره آن مطلب افزایش می‌دهد.
- ۴- از فاضل ارجمند حجة الاسلام والمسلمین سید محمد موسوی که از روحانیان با سابقه کاروان‌های حج است و پرحوصله و محققانه، نظارت محتوایی این مجموعه را دنبال کردند، بی‌نهایت سپاس گزارم.
- ۵- از پدر بزرگوارم که با هدایت‌ها و حمایت‌های معنوی خویش مرا بی‌نصیب نگذاشت و از همسر که در مدت مطالعه و تحقیق این اثر مرا همراهی و حوصله کرد، سپاس گزارم.

بدان امید که صاحب خانه بپذیرد

مجتبی تونه‌ای

شهریور ۸۹ - قم